

نقش عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات) در ملاک‌های انتخاب همسر دانشجویان شهر شیراز

سعید مختاری معصومی علمدارلو^۱، حمیدرضا ذاکری^{۲*}

چکیده

مقدمه: انتخاب همسر یکی از مهم‌ترین تصمیماتی است که افراد در طول زندگی خود می‌گیرند. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات) در ملاک‌های انتخاب همسر دانشجویان شهر شیراز صورت پذیرفت.

روش پژوهش: طرح پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی و جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز می‌باشد که در سال ۱۴۰۱ در این واحد تحصیل می‌کردند. نمونه‌ای ۳۷۷ نفری (۲۳۵ زن و ۱۴۲ مرد)، با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شد و توسط پرسشنامه عوامل جمعیت‌شناختی و پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر (MSCI)، مورد بررسی قرار گرفتند. پرسشنامه‌ها بعد از جمع‌آوری با نرم افزار SPSS ویرایش ۲۶ مورد تجزیه و تحلیل در دو سطح توصیفی و استنباطی قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از روش رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان نشان داد که جنسیت و سطح تحصیلات به صورت منفی و معنادار در ملاک‌های انتخاب همسر شرکت‌کنندگان نقش دارند. همچنین نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از روش رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام نشان داد که از بین عوامل جمعیت‌شناختی، جنسیت بیش‌ترین نقش را در ملاک‌های انتخاب همسر دارد.

نتیجه‌گیری: خانم‌ها ملاک‌های بیش‌تری برای انتخاب همسر آینده خود داشتند. این می‌تواند با آینده‌نگری آن‌ها مرتبط باشد. از آن جایی زنان به فکر آینده خود و فرزندان خود هستند، همسری را ترجیح خواهند داد که بتواند به بهترین صورت نیازهای آتی آن‌ها را فراهم سازد و آینده‌ای روشن و زیبایی برای آن‌ها ترسیم کند.

واژه‌های کلیدی: ترتیب تولد، جنسیت، سطح تحصیلات، سن، ملاک‌های انتخاب همسر

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۳/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۱

استناد: مختاری معصومی علمدارلو سعید، ذاکری حمیدرضا. عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات) در ملاک‌های انتخاب همسر دانشجویان شهر شیراز، خانواده و بهداشت، ۱۴۰۳؛ ۱۴(۱): ۱۷۳-۱۶۱

^۱ مربی، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. saeedshz7694@gmail.com

^۲ (نویسنده مسئول) مربی، گروه روانشناسی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

Hzakari55@yahoo.com, tel: ۰۹۱۷۱۱۷۸۸۵۷

© حقوق برای مؤلف (آن) محفوظ است. این مقاله با دسترسی آزاد در خانواده و بهداشت تحت مجوز کرییتو کامنز (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) منتشر شده که طبق مفاد آن هرگونه استفاده غیر تجاری تنها در صورتی مجاز است که به اثر اصلی

به نحو مقتضی استناد و ارجاع داده شده باشد.

مقدمه:

خانواده که در طول تاریخ یک واحد اجتماعی بوده است، قدیمی‌ترین و کوچک‌ترین ساختار اجتماعی انسان‌ها شناخته شده است. اگرچه ممکن است نظرات مختلفی در سراسر جهان وجود داشته باشد، اما ازدواج به عنوان یک ضرورت فرهنگی به منظور ایجاد وحدت خانواده دیده می‌شود (۱).

ازدواج به عنوان تشکیل زندگی سالم، متعادل و پایدار مانند هر امر مهم دیگری، به تفکر منطقی، تلاش و کوشش نیازمند است (۲). ازدواج یکی از تغییرات بزرگ روانشناختی، اجتماعی و عاطفی در زندگی هر فردی است (۳). ازدواج، اولین مرحله چرخه زندگی خانوادگی و مهم‌ترین عامل در ایجاد جامعه سالم، پدیده‌ای مهم قلمداد می‌شود و در این مقوله، انتخاب همسر به عنوان اولین سنگ بنای تشکیل خانواده از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است (۴). انتخاب همسر به عنوان فرآیندی تعامل محور بر روی مجموعه‌ای از ارزش‌ها و قواعد فرهنگی که رفتارهای انتخاب همسر را در آن‌ها شکل می‌دهد، همواره مورد توجه پژوهشگران اجتماعی بوده است (۵).

انتخاب همسر یک تصمیم پیچیده برای یک فرد است. یک رابطه زناشویی مطلوب بستگی به نحوه انتخاب همسر دارد، بنابراین انتخاب همسر یکی از مهم‌ترین تصمیماتی است که افراد در زندگی خود می‌گیرند. انتخاب همسر یک فرآیند تعریف شده فرهنگی است که از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت است و به عواملی مانند سلامت، سن^۱، شکل بدن، شرایط اجتماعی، سطح تحصیلات^۲، مذهب، لباس، هیکل، زیبایی، وضعیت مالی و شغل بستگی دارد. عوامل متعددی در انتخاب همسر در سراسر جهان مؤثرند، به عنوان مثال، ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی، ترجیحات انتخاب همسر، نظام ارزشی خود و جامعه و شرایط اجتماعی (۶). یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در این انتخاب، ملاک‌های انتخاب همسر^۳ می‌باشد.

اولویت و ملاک‌های انتخاب همسر، ادراک فرد در مورد رگه‌ها یا ویژگی‌هایی است که از یک عشق خیالی یا همسر آینده مطالبه می‌شود و تعداد زیادی از این ادراک‌ها آشکارا با هیجان‌ها ارتباط دارند (۷). مطالعات زیادی برای دانستن اینکه آیا ملاک‌های انتخاب همسر در بین افراد در هر فرهنگ متفاوت است یا خیر انجام شده است، که بنابر نتایج حاصل از آن‌ها جذابیت فیزیکی، ظاهر فیزیکی، سلامت جسمانی و زیبایی به عنوان تأثیر گذارترین ملاک‌های انتخاب همسر افراد، شناخته شده است (۶ و ۸).

ویژگی‌های شخصی زیادی وجود دارد که باید در تصمیم‌گیری‌های انتخاب همسر سنجیده شوند. این بدین معناست که افراد احتمالاً در مهارت خود در انتخاب بهترین شریک متفاوت هستند (۹). از جمله عوامل تأثیرگذار در تفاوت ملاک‌های انتخاب همسر در بین افراد، می‌توان به عوامل جمعیت‌شناختی^۴ اشاره نمود. عوامل جمعیت‌شناختی، ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی یک جمعیت است که به صورت آماری بیان می‌شود. این موارد معمولاً شامل عواملی مانند سن، جنسیت^۵، سطح تحصیلات، میزان درآمد، وضعیت تأهل، شغل، مذهب، نرخ تولد، نرخ مرگ و میر، میانگین اندازه خانواده، میانگین سن ازدواج و ... می‌شود (۱۰).

عوامل جمعیت‌شناختی ویژگی‌های یک جمعیت است که با معیارهای متمایز مانند سن، جنسیت و درآمد به عنوان ابزاری برای مطالعه ویژگی‌های یک گروه خاص طبقه‌بندی شده است. مطالعه داده‌های جمعیت‌شناختی برای تصمیم‌گیری کسب و کارها، سازمان‌ها و

^۱. age

^۲. the level of education

^۳. mate selection criteria

^۴. demographic factors

^۵. gender

دولت‌ها ضروری است. با استفاده از این داده‌ها، کسب و کارها می‌توانند استراتژی‌های بازاریابی ایجاد کنند و دولت‌ها می‌توانند سیاست‌های عمومی را اجرا کنند. جمعیت‌شناسی به ویژگی‌های خاص در یک جمعیت معین اشاره دارد و شامل مواردی مانند سن، سطح درآمد و موقعیت جغرافیایی است. داده‌های جمعیتی را می‌توان به روش‌های مختلفی جمع‌آوری کرد، مانند گروه‌های متمرکز، نظرسنجی‌ها و نظرسنجی‌ها، جمع‌آوری سرشماری و تحقیقات روانشناختی. اطلاعات جمعیتی می‌تواند برای ایجاد کمپین‌های بازاریابی موفق، تحلیل‌های اقتصادی و سیاست‌های دولت استفاده شود (۱۱).

تفاوت در جنسیت افراد موجب تفاوت در جهان‌بینی و نگاه آن‌ها به مسائل زندگی می‌گردد. این تفاوت در جهان‌بینی خود می‌تواند در رفتارها و واکنش‌های اجتماعی افراد متفاوت باشد. یکی از این تفاوت‌ها، خود را در انتخاب همسر دختران و پسران نشان می‌دهد. دختران و پسران با توجه به ویژگی‌های جنسیتی، ملاک‌ها و نگرش‌های متفاوتی از یکدیگر را در ابعاد مادی و غیرمادی نشان می‌دهند و هر کدام در ملاک‌های خود به همسر آینده و نگرش به دارا بودن همسر ایده‌آل بر اساس جنسیت خود با جنس مقابل تفاوت دارند (۱۲). طبق نظریه استراتژی‌های جنسی^۱، منابع اقتصادی همسر آینده یکی از ملاک‌های مهم در انتخاب زنان می‌باشد، به طوری که هر چقدر درآمد زنان بیشتر باشد، اهمیت بیشتری برای درآمد و ثروت همسر آینده خود قائل هستند (۱۳).

تحقیقات نشان داده است که افراد تمایل به ازدواج با فردی با سطح تحصیلات مشابه دارند. بسیاری از جوانان بر عشق عاشقانه و عاملیت فردی در جست‌وجوی شریک زندگی خود تأکید می‌کنند، اگرچه پذیرش نگرش‌های عاشقانه نسبت به عشق رو به افزایش است، نگرش‌های واقع‌بینانه و نگرانی‌های عملی همچنان در میان افراد تحصیل کرده رواج دارد (۱۴).

اکثر مطالعات در مورد ترجیحات انتخاب همسر روی بزرگسالان در اوایل بیست سالگی تمرکز می‌کنند، به ویژه دانشجویان کالج، و همچنین تأثیر سن بر نحوه ارزش‌گذاری شرکت‌کنندگان برای ملاک‌های انتخاب همسر را بررسی نمی‌کنند. بنابر تحقیقات ۷۳ درصد از افراد بالای ۵۰ سال از نظر جنسی فعال هستند و به طور فعال به دنبال هم‌نشینی هستند. یک نظرسنجی توسط شورای ملی سالمندان^۲ نشان می‌دهد که ۴۸ درصد از مردان و زنان بالای ۶۰ سال از نظر جنسی فعال هستند. علاوه بر این ۷۱ درصد از مردان و ۵۱ درصد از زنان در ۶۰ سالگی، ۵۷ درصد از مردان و ۳۰ درصد از زنان در دهه ۷۰ زندگی خود، و حتی ۲۵ درصد از مردان و ۲۰ درصد از زنان در دهه ۸۰ زندگی جنسی فعال دارند. نرخ ازدواج برای افراد مسن در دهه‌های اخیر نیز افزایش یافته است. زنان اغلب ازدواج را به تعویق می‌اندازند و از بچه‌دار شدن برای ادامه تحصیل و شغل خود منصرف می‌شوند و اغلب ازدواج آن‌ها بعد از شروع یائسگی می‌باشد (۱۵).

تأثیر ترتیب تولد^۳ بر پیامدهای بعدی زندگی یکی از قدیمی‌ترین و جالب‌ترین موضوعات در روان‌شناسی است. مطالعات نشان داده‌اند که ترتیب تولد چگونه با ویژگی‌های شخصیتی و انتخاب‌های سبک زندگی، مانند سرکشی، موفقیت تحصیلی، و جهت‌گیری اجتماعی مرتبط است. یکی از حوزه‌های مطالعه این بوده است که چگونه ترتیب تولد بر انتخاب‌های افراد تأثیر می‌گذارد، مانند دوستی‌ها و روابط عاشقانه. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که تک‌فرزندان در واقع احتمال بیشتری برای ازدواج با سایر تک‌فرزندان دارند. همچنین زنان بیشتر با فرزندان اول و میانی ازدواج می‌کنند. آن‌ها کم‌تر با مردانی که تک‌فرزند بودند ازدواج می‌کنند. این امکان وجود دارد

^۱. sexual strategies theory

^۲. National Council of the Elderly

^۳. birth order

که فرزندان اول و میانی ویژگی‌هایی داشته باشند که زنان آن‌ها را جذاب می‌دانند، مانند موفقیت و انگیزه فرزندان اول یا جامعه‌پذیری فرزندان میانی. برعکس، مردان کم‌تر با فرزندان اول و میانی ازدواج می‌کنند. آن‌ها بیش‌تر با زنانی که تنها متولد شده‌اند ازدواج می‌کنند. مردان ممکن است کم‌تر مجذوب فرزندان اول و میانی شوند، شاید آن‌ها را مردانه‌تر تصور کنند. افرادی که چندین بار ازدواج کرده‌اند، احتمالاً با افراد دیگری با وضعیت تولد خاصی ازدواج می‌کنند. ظاهراً می‌توان به طور تقریبی تیپ عاشقانه یک فرد را با وضعیت ترتیب تولد آن فرد ترسیم کرد (۱۶).

انتخاب صحیح همسر به تشکیل خانواده سالم می‌انجامد که نخستین محیط برای جامعه‌پذیر کردن افراد است و از طریق این فرآیند به انسجام اجتماعی می‌انجامد. در حالت عکس آن یعنی انتخاب غیرصحیح همسر، نهاد خانواده بر خلاف کارکرد مثبت مورد انتظار آن منشأ نزاع و تربیت فرزندی منحرف و سرخورده می‌شود و حتی در بیش‌تر اوقات به طلاق منجر می‌شود (۱۷). خانواده‌های لجام گسیخته و متزلزل سبب پدید آمدن جامعه متزلزل می‌شوند. جامعه‌ای که در آن نشانی از خانواده سالم یافت نشود، میزان طلاق روز به روز بالا می‌رود و ازدواج‌های مطلوب و برنامه ریزی شده، کم‌تر صورت می‌گیرد. طبق آمار ارائه شده از سوی نهادهای مربوطه در ایران، در سال ۱۴۰۰ از هر سه ازدواج، یک ازدواج به طلاق منجر شده است. همچنین در طی ۱۰ سال گذشته میزان ازدواج بیش از ۳۶ درصد کاهش یافته است. علاوه بر این طبق آمار ثبت احوال کشور در سه ماهه نخست سال ۱۴۰۱، ۳۱ درصد ازدواج‌ها به طلاق منجر گردیده است که استان فارس با ۲۵۲۵ طلاق در جایگاه سوم کل کشور پس از استان‌های تهران و خراسان رضوی قرار دارد. بر اساس گزارش سازمان ملل در سال ۲۰۲۰ مالدیو با ۲۹۸۴ در سال طلاق بالاترین میزان طلاق را در سراسر جهان داشته است. بر اساس نتایج تحقیقات یکی از مهم‌ترین علل طلاق، انتخاب نادرست همسر می‌باشد (۱۸).

بدین ترتیب با در نظر گرفتن اهمیت ملاک‌های انتخاب همسر در ازدواج صحیح و نقش پررنگ در کاهش میزان طلاق در جامعه ایران، بررسی عوامل موثر در ملاک‌های انتخاب همسر بسیار ضروری می‌باشد. با عنایت به مطالب فوق و شکاف پژوهشی موجود در این زمینه، انجام پژوهشی که بتواند عوامل مختلف موثر در ملاک‌های انتخاب همسر را از ابعاد گوناگون مورد بررسی و تحلیل قرار دهد و قابل مقایسه با دیگر فرهنگ‌ها باشد، ضروری و حائز اهمیت به نظر می‌رسد. از این رو پژوهش حاضر با هدف بررسی و تعیین نقش جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات در ملاک‌های انتخاب همسر، انجام گردید.

روش پژوهش:

روش پژوهش حاضر بر مبنای هدف کاربردی و بر اساس گردآوری اطلاعات توصیفی و از نوع همبستگی است که در آن ملاک‌های انتخاب همسر به عنوان متغیر ملاک و جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات به عنوان متغیرهای پیش‌بین آمده است. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان مقاطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز (۲۰۳۳۸ نفر) می‌باشد که در سال ۱۴۰۱ در این واحد تحصیل می‌کردند. بر اساس جدول کرجسی و مورگان^۱ (۱۹) نمونه‌ای شامل ۳۷۷ دانشجوی (۲۳۵ زن و ۱۴۲ مرد) انتخاب گردید. نمونه‌گیری بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انجام شد. به این ترتیب که از میان دانشکده‌های دانشگاه آزاد اسلامی (۸ دانشکده) واحد شیراز ۳ دانشکده به صورت تصادفی و از هر دانشکده ۲ بخش و از هر بخش ۳ کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد. سپس پژوهشگر پس از کسب مجوزهای لازم از دانشگاه و دریافت کد اخلاق، در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز حضور پیدا کرد و پس از هماهنگی با دانشکده‌های انتخاب شده به سراغ کلاس‌های انتخابی رفته

۱. Krejcie & Morgan

و با هماهنگی استاد کلاس، ابزارهای پژوهش را به صورت گروهی در میان دانشجویان پخش نمود. برای رعایت اصول اخلاقی پرسشنامه‌ها بدون اسم بودند و برای شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر توضیح داده شد که می‌توانند از کدهای مخصوص برای خود استفاده کنند، تا در صورت تمایل از نتایج ارزیابی آگاه گردند. همچنین به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات به دست آمده از آن‌ها محرمانه می‌ماند. شرکت‌کنندگان با رضایت خود در پژوهش شرکت کردند و در میان کسانی که رضایت نداشتند، پرسشنامه توزیع نشد. پس از آن از دانشجویان خواسته شد که با دقت و در کمال صداقت به ابزارهای پژوهش پاسخ دهند و در آخر داده‌ها به کمک برنامه آماری SPSS ویرایش ۲۶ در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

در این پژوهش برای بررسی متغیرهای پژوهش از پرسشنامه عوامل جمعیت‌شناختی^۱ و پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر^۲ استفاده گردیده است که در ادامه به بررسی آن‌ها پرداخته می‌شود. ابزار سنجش:

پرسشنامه عوامل جمعیت‌شناختی: این پرسشنامه حاوی ۴ سوال و به صورت خودگزارشی در زمینه جنسیت (زن یا مرد)، سن، ترتیب تولد (فرزند اول یا فرزند میانی یا فرزند آخر) و سطح تحصیلات (کارشناسی یا کارشناسی ارشد یا دکتری) می‌باشد.

پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر: این پرسشنامه توسط شوارتز و هاسیبروک (۲۰) برای ارزیابی معیارهای انتخاب همسر اجرا شد. در این مطالعه شرکت‌کنندگان اهمیت ۸۲ ملاک انتخاب همسر را برای رابطه بلندمدت ارزیابی کردند که بررسی آن‌ها نشان داد که بیشتر متغیرها به مقدار چشم‌گیری از فرضیه توزیع بهنجار و عادی انحراف دارند. این پرسشنامه توسط عیسی‌نژاد و هوشمند در سال ۱۳۹۷ در نمونه ایرانی هنجاریابی شده است. فرم هنجاریابی شده، دارای ۵۸ ماده و ۹ عامل مهربانی و درک (سوال‌های ۱-۱۰)، داشتن پایگاه اجتماعی (سوال‌های ۱۱-۱۷)، قابل اعتماد بودن (سوال‌های ۱۸-۲۲)، داشتن تشابهات و خلاقیت (سوال‌های ۲۳-۳۲)، جاه‌طلبی (سوال‌های ۳۳-۴۰)، جذابیت فیزیکی (سوال‌های ۴۱-۴۵)، بافرهنگ بودن (سوال‌های ۴۶-۵۰)، رمانتیک بودن (سوال‌های ۵۱-۵۴) و خوش خلقی (سوال‌های ۵۵-۵۸) است. این پرسشنامه دارای طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (۱ به معنای بی‌اهمیت و ۵ به معنای خیلی مهم) است که به ترتیب ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ نمره‌گذاری می‌شود. نتایج برازش مدل عاملی تأییدی نشان داد مدل ۹ عاملی پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر در نمونه ایرانی از برازش مناسب برخوردار است. میزان آلفای کرونباخ عامل‌ها بین ۰/۵۱ تا ۰/۹۱ و به روش بازآزمایی با فاصله یک ماه بین ۰/۵۳ تا ۰/۷۲ به دست آمد. همبستگی عامل‌های پرسشنامه با عامل‌های پرسشنامه اولویت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی رفاهی، ثنایی، شفیق آبادی و پاشاشریفی (۲۱) مثبت و معنی‌دار به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز به منظور بررسی پایایی پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است و ضریب آلفا برای ملاک‌های انتخاب همسر ۰/۹۲ بدست آمده است.

یافته‌ها:

داده‌های خام بعد از جمع‌آوری با نرم‌افزار SPSS ویرایش ۲۶ در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در سطح توصیفی به توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی گروه نمونه، محاسبه شاخص‌هایی نظیر میانگین، انحراف معیار، حداکثر، حداقل

۱. demographic factors questionnaire

۲. mate selection criteria inventory (MSCI)

و ضریب همبستگی پرداخته شد سپس در سطح استنباطی با استفاده از آزمون‌های تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان و تحلیل رگرسیون به شیوه گام به گام به بررسی سوال پژوهش پرداخته شد.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی گروه نمونه

ویژگی	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۶۲/۳
	مرد	۳۷/۷
سن	۱۸ تا ۲۸	۷۵/۹
	۲۹ تا ۳۹	۱۸/۶
	۴۰ تا ۵۰	۴/۸
	۵۱ به بالا	۰/۸
سطح تحصیلات	کارشناسی	۶۳/۴
	کارشناسی ارشد	۳۲/۴
	دکتری	۴/۲
ترتیب تولد	فرزند اول	۴۰/۶
	فرزند میانی	۳۰/۸
	فرزند آخر	۲۸/۶

همان‌گونه که از جدول ۱ استنباط می‌گردد، کل نمونه آماری ۳۷۷ نفر بودند که از این تعداد بیش‌ترین جنسیت مربوط به گروه زنان (۶۲/۳ درصد)، بیش‌ترین سن مربوط به گروه ۱۸ تا ۲۸ سال (۷۵/۹ درصد)، بیش‌ترین پایه تحصیلی مربوط به گروه کارشناسی (۶۳/۴ درصد) و از لحاظ ترتیب تولد، گروه فرزندان اول (۴۰/۶ درصد) دارای فراوانی بیش‌تری می‌باشد.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی مربوط به ملاک‌های انتخاب همسر

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	چولگی	کشیدگی
ملاک‌های انتخاب همسر	۴/۲۱۵	۰/۳۵۷	۲/۹۰	۵	-۰/۳۸۵	۰/۰۲۹

با توجه به جدول ۲ میانگین نمره کل ملاک‌های انتخاب همسر ۴/۲۱۵ و انحراف معیار آن ۰/۳۵۷ بدست آمد. همچنین مقدار چولگی و کشیدگی در بازه ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+ قرار دارد، بنابراین توزیع داده‌های پژوهش می‌تواند نرمال باشد. بنابراین برای پاسخ به سوال این پژوهش از آمار پارامتریک بهره می‌گیریم.

سوال اصلی پژوهش: آیا جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات در ملاک‌های انتخاب همسر نقش دارند؟ به منظور پاسخ به سوال اصلی پژوهش از آزمون رگرسیون به شیوه همزمان استفاده گردیده است که نتایج آن در جدول‌های ۳ و ۴ نمایان گردیده است.

در جدول ۳ مفروضات خاص رگرسیون، به منظور اجرای این روش آماری بررسی شده است.

جدول ۳. مفروضات رگرسیون برای سوال اصلی

آماره‌های هم‌خطی		متغیرها
آماره تحمل	آماره تراکم عاملی	
۰/۹۸۵	۱/۰۱۵	جنسیت
۰/۸۵۰	۱/۷۷۷	سن
۰/۹۹۳	۱/۰۰۸	ترتیب تولد
۰/۸۴۳	۱/۱۸۶	سطح تحصیلات

در جدول ۳ مفروضه‌های عدم هم‌خطی توسط آماره‌های تحمل^۱ و تراکم عاملی^۲ و استقلال باقی‌مانده‌ها توسط آماره دوربین - واتسون^۳ بررسی گردیده است. همان‌طور که مشاهده می‌گردد مقدار آماره تحمل متغیرهای پیش‌بین از ۰/۱ بیش‌تر و مقدار آماره تراکم عاملی آن‌ها کم‌تر از ۱۰ می‌باشد، در نتیجه از مفروضه عدم هم‌خطی، تخطی صورت نگرفته است. همچنین مقدار آماره دوربین - واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد. بنابراین پیش‌فرض استقلال باقی‌مانده‌ها رعایت گردیده است.

جدول ۴. آزمون رگرسیون به شیوه هم‌زمان جهت بررسی نقش جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات در

ملاک‌های انتخاب همسر شرکت‌کنندگان

متغیر ملاک: ملاک‌های انتخاب همسر								متغیرهای پیش‌بین
P	t	β	df	P	F	R ²	R	
۰/۰۰۱	۴/۳۴۰	-۰/۲۲۰						جنسیت
۰/۴۰۶	۰/۸۳۲	-۰/۰۴۵	۴	۰/۰۰۱	۶/۰۹۵	۰/۰۵۱	۰/۲۴۸	سن
۰/۹۱۵	۰/۱۰۶	۰/۰۰۵						ترتیب تولد
۰/۰۳۰	۲/۱۷۴	-۰/۱۱۹						سطح تحصیلات

۱. Tolerance

۲. VIF

۳. Durbin-Watson

باتوجه به جدول ۴ همان‌گونه که مشاهده می‌شود جنسیت ($P = ۰/۰۰۱$ و $\beta = -۰/۲۲۰$) به صورت منفی و معنادار و سطح تحصیلات ($P = ۰/۰۳۰$ و $\beta = -۰/۱۱۹$) به صورت منفی و معنادار در ملاک‌های انتخاب همسر شرکت‌کنندگان نقش دارند. لازم به ذکر است که مجموع متغیرهای پیش‌بین ۵ درصد از واریانس ملاک‌های انتخاب همسر را تبیین کرده است.

سوال فرعی پژوهش: از میان جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات، کدام عامل نقش بیش‌تری در ملاک‌های انتخاب همسر دارد؟ به منظور پاسخ به سوال فرعی پژوهش از آزمون رگرسیون به شیوه گام به گام استفاده گردیده است که نتایج آن در جدول ۵ نمایان گردیده است.

جدول ۵. آزمون رگرسیون به شیوه گام به گام جهت بررسی نقش جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات در

ملاک‌های انتخاب همسر شرکت‌کنندگان

متغیر ملاک: ملاک‌های انتخاب همسر								مدل
P	t	β	df	P	F	R^2	R	
۰/۰۰۱	۴/۰۲۶	-۰/۲۰۴	۱	۰/۰۰۱	۱۶/۲۰۹	۰/۰۳۹	۰/۲۰۴	جنسیت
۰/۰۰۱	۴/۳۴۳	-۰/۲۱۹						جنسیت
۰/۰۰۸	۲/۷۰۰	-۰/۱۳۶	۲	۰/۰۰۱	۱۱/۸۸۴	۰/۰۵۵	۰/۲۴۴	سطح تحصیلات

جدول ۶ نتایج مدل را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود مدل در گام اول جنسیت را وارد کرده است و این متغیر توانسته که ۴ درصد از واریانس ملاک‌های انتخاب همسر را تبیین کند. در گام دوم با اضافه شدن سطح تحصیلات به جنسیت، حدود ۵/۵ درصد از واریانس کل تبیین شده است. همچنین با توجه به مقدار ضریب استاندارد شده رگرسیون (β) برای جنسیت ($\beta = -۰/۲۱۹$) و سطح تحصیلات ($\beta = -۰/۱۳۶$)، از بین این عوامل، جنسیت بیش‌ترین نقش را در ملاک‌های انتخاب همسر دارد. همچنین این دو متغیر به صورت معکوس بر ملاک‌های انتخاب همسر تأثیر می‌گذارند. یعنی زنان و دانشجویان کارشناسی دارای نمرات بالاتری در ملاک‌های انتخاب همسر می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری:

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات در ملاک‌های انتخاب همسر دانشجویان شهر شیراز صورت گرفت. در این بخش ابتدا مروری بر نتایج حاصل از پژوهش و سپس به محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش می‌پردازیم. نتایج حاصل از یافته‌ها نشان داد که جنسیت به صورت منفی و معنادار و سطح تحصیلات به صورت منفی و معنادار در ملاک‌های انتخاب همسر شرکت‌کنندگان نقش دارند. همچنین این دو متغیر به صورت معکوس بر ملاک‌های انتخاب همسر تأثیر می‌گذارند. یعنی زنان و دانشجویان کارشناسی دارای نمرات بالاتری در ملاک‌های انتخاب همسر می‌باشند. همچنین از بین این عوامل، جنسیت بیش‌ترین نقش را در ملاک‌های انتخاب همسر دارد. این یافته با پژوهش خداحیم‌ی و فتحی (۳) ناهمسو و با پژوهش‌های شهری فراهانی، فاتحی‌زاده و اعتمادی (۲۲)، عیسی‌نژاد و هوشمند (۷)، شوارز و هاسه‌بروک (۲۰)، ایسلام (۶)، ژیاو و کوئیان (۱۴) همسو می‌باشد. کشور ما مدتی است که توسعه اقتصادی و تکنولوژی، افزایش سطح تحصیلات و توسعه ارتباطات و... را مورد توجه قرار داده

است. عواملی چون به وجود آمدن کلان‌شهرها و تغییرات گسترده در چهره شهرها، افزایش جمعیت شهرنشینی و چند برابر شدن جمعیت، افزایش ناگهانی جوانان در چند سال اخیر، تغییرات گسترده در قیمت نفت و تولید ناخالص ملی، افزایش درصد باسوادان، افزایش درصد زنان تحصیل کرده و حضور آن‌ها در محیط، همه و همه نشان از تغییرات گسترده فیزیکی اجتماعی و فرهنگی در سطح جامعه می‌باشد که موجب پیدایش تغییرات محسوس و قابل توجهی در عرصه فرهنگی و پیدایش دگرگونی‌هایی در گرایش‌های مذهبی، هنجارهای خانوادگی و جنسیتی و تحول ارزش‌های مادی به فرامادی شده است. از منظر اینگلهارت^۱، تحول ارزش‌های مادی به فرامادی نقش تعیین‌کننده‌ای را در تبیین بسیاری از مسائل اجتماعی و فرهنگی بازی می‌کند (۲۳).

برخی از افراد در انتخاب همسر بر ملاک‌های تحصیلی تاکید می‌کنند و سعی دارند فردی را انتخاب کنند که از سطح سواد مطلوب برخوردار باشد و مقطع تحصیلی برابری با آن‌ها داشته باشد. برخی از افراد در آستانه ازدواج سعی دارند کسی را انتخاب کنند که از تحصیلات دانشگاهی برخوردار باشد و دارای حداقلی در این زمینه باشد. در تبیین این نتیجه می‌توان نمود امروزه تحصیل یکی از اصلی‌ترین ابعاد زندگی می‌باشد و افراد همواره تلاش دارند که در انتخاب همسر خود این ملاک را نیز مبنای بررسی قرار بدهند. برخی از افراد تلاش دارند که فردی را به عنوان همسر انتخاب کنند که اهل مطالعه باشد، دارای تحصیلات دانشگاهی باشد و از سواد مطلوب برخوردار باشد. در صورتی که این ملاک‌ها در فرد انتخابی وجود نداشته باشد احتمال موفقیت پیوند این افراد در سطح پایینی قرار می‌گیرد (۲۲). ژیانو و کوئیان (۱۴) بیان نمودند که وضعیت تحصیلات یک ملاک مهم انتخاب همسر است. از آنجایی که دسترسی به آموزش عالی به طور قابل توجهی گسترش یافته است، اکثر افراد، صرف نظر از جنسیت، مدرک لیسانس را حداقل سطح قابل قبول تحصیل برای همسر احتمالی در نظر گرفتند. به عبارت دیگر، مرزهای اجتماعی که فارغ التحصیلان دانشگاهی و تحصیلات کم‌تر را از هم جدا می‌کرد، بسیار سفت و سخت شده است. در این پژوهش مشخص شد که دانشجویان کارشناسی نسبت به دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری، ملاک‌های بیش‌تری را پیرامون ازدواج خود در نظر می‌گیرند. از دو جهت می‌توان به بررسی این مهم پرداخت. از سویی هر چه سن افراد بیش‌تر می‌شود با وجود وضعیت اقتصادی بهتر، فرصت‌های کم‌تری را نسبت به هم‌تایان جوان‌تر خود برای انتخاب نیمه گمشده خود پیدا می‌کنند. از سویی دیگر با افزایش سطح علمی و اجتماعی انسان، به ازدواج نگاه عاقلانه‌تری خواهد داشت و از کمال‌گرایی پیرامون ملاک‌های خود جهت انتخاب همسر فاصله می‌گیرد.

عیسی نژاد و هوشمند (۷) با بررسی تفاوت‌های جنسیتی برای تعیین ملاک‌های انتخاب همسر نشان داده‌اند که میانگین ملاک‌ها برای انتخاب همسر در زنان بیش‌تر از مردان می‌باشد، این بدین معناست که زنان نسبت به مردان برای انتخاب همسر، سخت‌گیرترند و با وسواس بیش‌تری عمل می‌کنند. طرز رفتار متفاوت در زنان و مردان، به جنسیت بیولوژیک آن‌ها، البته نه الزاماً، مرتبط است. افراد بر اساس ساختمان فیزیکی خود که توسط کروموزوم‌ها، گونادها و هورمون‌ها تعیین می‌گردد، به عنوان مرد یا زن، شناخته می‌شوند. این برچسب از زمان تولد زده می‌شود و اولین قدم در راه تکامل هویت جنسی می‌باشد. اگر چه جنسیت فرد توسط طبیعت رقم می‌خورد، ولی فرهنگ، نگرش‌ها و رفتارهای متناسب با جنسیت وی را تعیین می‌نماید. در هر فرهنگ، افراد یاد می‌گیرند که توقعات خود را با زندگی شخصی و حرفه‌ای خود سازگار سازند. نقش‌های جنسیتی رفتارها و نگرش‌هایی است که فرد براساس زن بودن یا مرد بودن، از خود نشان می‌دهد. وقتی کودکی متولد می‌شود، رفتارهای قالبی وابسته به جنس ایفای نقش می‌کند. مثلاً دیگران راجب بچه اظهار نظرهای این چنین می‌کنند: "یک پسر سالم و قوی" و "یا" یک دختر ملوس و دوست داشتنی". این برچسب‌ها به طرق متفاوتی بر

^۱. Inglehart

روی تکامل روانی کودک تأثیر می‌گذارند. افکار، باورها و رفتار یک فرد تا حد زیادی از جنسیت او نشئت می‌گیرد. پذیرفتن نقش جنسی به عنوان زن یا مرد، نقش اجتماعی و رفتارهای متفاوتی را به دنبال دارد. این نقش‌ها منجر به شکل‌گیری باورهای زنانه و مردانه در فرد شده و به موجب آن رفتارهایی متمایزی را از هر دو جنس می‌توان نظاره‌گر بود که خاص همان جنسیت است. باورهایی که در تمام رفتارها، اعمال، انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌های ما نقش اساسی دارد. یکی از مهم‌ترین انتخاب‌ها در زندگی ما، انتخاب همسر مناسب است. زنان و مردان ملاک‌های متفاوتی برای انتخاب همسر خود دارند که ریشه در نقش جنسی دارد که از کودکی پذیرفته‌اند و باورهای خود را متناسب با آن نقش پرورش داده‌اند. بنابراین جنسیت نقش بسیار مهمی در ملاک‌های انتخاب همسر دانشجویان و جوانان دارد.

بنابر یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر که به منظور بررسی نقش جنسیت، سن، ترتیب تولد و سطح تحصیلات در ملاک‌های انتخاب همسر دانشجویان شهر شیراز در سال ۱۴۰۱ صورت گردید مشخص شد که جنسیت و سطح تحصیلات به صورت معناداری در ملاک‌های انتخاب همسر نقش دارند که در مجموع از بین این عوامل، جنسیت بیش‌ترین نقش را در ملاک‌های انتخاب همسر دارد. **ملاحظات اخلاقی:** در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. با توجه به شرایط و زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سوال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش مختار بودند. همچنین این پژوهش دارای کد از کمیته اخلاق به شناسه IR.IAU.SHIRAZ.REC.1401.009 بود که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز به تصویب رسیده است.

محدودیت‌های پژوهش: بدون شک هر پژوهشی با محدودیت‌هایی روبرو است که گریز از آن‌ها تقریباً غیرممکن است. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به محدود بودن جامعه آماری پژوهش به گروه خاصی از جامعه یعنی دانشجویان، جمع‌آوری اطلاعات تنها از طریق پرسشنامه و بعضی عوامل و متغیرهای اجتماعی، اقتصادی و ... که در اختیار پژوهشگر نبود اشاره نمود. **پیشنهادها:** در راستای محدودیت‌های پژوهش پیشنهاد می‌گردد که در پژوهش‌های بعدی به بررسی این موضوع در دیگر جامعه‌های آماری نیز پرداخته شود و نیز از سایر ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات نظیر مصاحبه نیز استفاده گردد. همچنین کارگاه‌هایی به منظور افزایش بینش دانشجویان پیرامون ازدواج و ملاک‌های انتخاب همسر برای دانشجویان در دانشگاه برگزار گردد و از نتایج این پژوهش در مشاوره‌های پیش از ازدواج استفاده گردد. در پایان از تمام افرادی که در این پژوهش مرا یاری کردند، بخصوص دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز که بدون شک انجام این پژوهش بدون کمک ایشان امکان پذیر نبوده است، کمال تشکر را دارم.

تشکر و قدردانی: این پژوهش برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز است که در تاریخ ۱۴۰۱/۰۹/۲۶ جلسه دفاع آن برگزار شده است. نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از تمام افرادی که در این پژوهش ما را یاری نموده‌اند، بخصوص دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز که بدون شک انجام این پژوهش بدون کمک ایشان امکان پذیر نبوده است، سپاسگزاری نمایند.

مشارکت نویسندگان: پژوهش حاضر حاصل اقتباس از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است. نویسنده این پژوهش در طراحی، مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، گردآوری داده‌ها، تحلیل آماری داده‌ها، پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی‌سازی نقش داشت. **تعارض منافع:** نویسندگان این مطالعه هیچ‌گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

References

1. Fiskin G, Sari E. Evaluation of the relationship between youth attitudes towards marriage and motivation for childbearing. *Children and Youth Services Review*. 2021 Feb 1;121:105856. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105856>
2. Rezaeeian, Z. Consequences of wrong choice of spouse. *Rahtooshe*, 2020; 1: 7-16. (in Persian)
3. Khodabakhshi-Koolae A, Falsafinejad MR, Amoogholi-Mirakhorei Z. Marriage and Choosing a Spouse in Low sight and blind females: the phenomenological study. *Iran J Rehabil Res Nurs*. 2020;6(3):50-8. (in Persian) <http://ijrn.ir/article-1-482-fa.html>
4. Amani, R. & Hadian Hamdani, K. Mate selection criteria in male and female students. The 5th Congress of Iranian Psychological Association, 2015; Tehran, May 5th to 7th: 40-42. (in Persian)
5. Mirzaei E, Entezari A, Karami MT, Shalchi V. Cultural Globalization and Mate Selection Spaces: A Case Study of Girls Under the Protection of Imam Khomeini Relief Committee in Tehran. *Journal of Counseling Research*. 2021 Oct 10. (in Persian) <http://dx.doi.org/10.18502/qjcr.v20i79.7343>
6. Islam MN. Gender differences in mate selection criteria among university students in Bangladesh: A study from the social homogamy perspective. *Heliyon*. 2021 Jun 1;7(6):e07378. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07378>
7. Isanejad O, Hooshmand S. Factor structure, validity and reliability of Mate Selection Criteria Inventory (MSCI) in an Iranian sample. *Journal of family research*. 2019 Feb 20;14(3):327-44. (in Persian) https://jfr.sbu.ac.ir/article_97664.html
8. Alvi AK, Haneef M, Ali F. Spouse selection criteria: a case study of university students. *Sci. Int.(Lahore)*. 2014;26(5). <https://ssrn.com/abstract=2937179>
9. Waynforth D. Mate Copying. In *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science* 2021 Apr 22 (pp. 4834-4836). Cham: Springer International Publishing.
10. Payrollheaven.. Demographic Factors. (2022). Available from: <https://payrollheaven.com/define/demographic-factors/>
11. Indeed. What Are Demographics? (Definition, Examples and Uses). (2022). Available from: <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/demographics-definition>
12. Mazareeifard, R. The criteria and attitude toward choosing the spouse in female and male genders among the students of azad islamic university, marvdasht branch. 2017; Thesis for receiving (M.A) degree, faculty of educational science, Islamic azad university, Marvdasht branch. (in Persian)
13. Buss DM, Schmitt DP. Mate preferences and their behavioral manifestations. *Annual review of psychology*. 2019 Jan 4;70:77-110. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-103408>
14. Xiao S, Qian Y. Mate selection among online daters in Shanghai: Why does education matter?. *Chinese journal of sociology*. 2020 Oct;6(4):521-46. <https://doi.org/10.1177/2057150x20957422>
15. Isen, Adam and Stevenson, Betsey, Women's Education and Family Behavior: Trends in Marriage, Divorce and Fertility (February 2010). NBER Working Paper No. w15725, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1548803>

16. Manning LB. Birth order and marriage: Examining homogamy, gender, and remarriage. *The Journal of Individual Psychology*. 2020;76(3):231-44. <http://doi.org/10.1353/jip.2020.0026>
17. Kermani M, Asgharpourmasouleh AR, Baradarankashani Z. Mate Choosing Among Young Females: a Conflict Between Individuality and Traditional Values. *Family Research*. 2018 Jan 1;14(3):303-26. (in Persian) https://jfr.sbu.ac.ir/article_97660.html?lang=fa
18. Panjehband SU, Enayat H. The Process of the Formation of Post-marital Relationship from the Perspective of Men. *Armaghane danesh*. 2016 Nov 10;21(8):830-45. (in Persian) <http://armaghanj.yums.ac.ir/article-1-1353-fa.html>
19. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*. 1970 Sep;30(3):607-10. <https://psycnet.apa.org/record/1971-03263-001>
20. Schwarz S, Hassebrauck M. Sex and age differences in mate-selection preferences. *Human Nature*. 2012 Dec;23:447-66. <http://dx.doi.org/10.1007/s12110-012-9152-x>
21. Refahi, J., Sanaei Zaker, B., & Pashasharifi, H. [The Comparative Study of the Criteria for Spouse Selection Under Two Circumstances (At the Beginning of Marriage and Present Time) on a Sample Husband and Wives in Shiraz]. *Counseling Research and Development*, 2010; 9(33), 7-31. (In Persian) Available from: <https://sid.ir/paper/69975/en>
22. Shahrabi Farahani L, Fatehizadeh PD, Etemadi PD. Mate Selection Criteria among Single Female Teachers: A Qualitative Study. *Quarterly Journal of Family and Research*. 2020 Dec 10;17(3):67-88. (in Persian) <http://dorl.net/dor/20.1001.1.26766728.1399.17.3.4.0>
23. Tabiee M, Shamsipour M. The Social and Cultural Determiners of Patterns of Mate Selection (the Study of Married Women 15 to 35 Years, Lamerd City, Fars Province). *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*. 2019 Feb 20;13(2):117-40. (in Persian) <https://doi.org/10.22055/qjisd.2019.14191>